

Disciplina/Domeniul : Mentorat

Nivelul de învățământ: preșcolar

Numele autorului: Ciulei Florentina, profesor învățământ preșcolar, Grădinița „Rază de Soare”-Târgoviște

Denumirea resursei:

Modalități de realizare a mentoratului în învățământul preuniversitar românesc - Mentoratul de practică pedagogică-microcercetare

Introducere

În ultimele două decenii există foarte multe studii și cercetări care s-au focalizat pe reorganizarea, ameliorarea și implementarea unor politici educaționale legate de formarea inițială și continuă a personalului didactic;

În țările membre ale Uniunii Europene (UE) există un set de Principii comune ale UE pentru formarea și calificarea profesorilor, elaborate de Comisia Europeană în 2005:

- ✓ pregătirea profesională corespunzătoare;
- ✓ plasarea profesiei în contextul educației pe tot parcursul vieții;
- ✓ mobilitatea profesională;
- ✓ profesiunea bazată pe parteneriat.

Din anul 2007 și până în prezent, România a adoptat și respectat legislația care promovează principiile comune europene, astfel că, pregătirea cadrelor didactice se realizează prin studii de nivel licență și de nivel master, s-au conceput standarde pentru profesionalizarea carierei didactice și în mai toate demersurile teoretico-practice se pleacă de la ideea conform căreia, formarea cadrelor didactice este o prioritate a sistemului de învățământ.

Lexiconul pedagogic (2006) introduce sintagma *formarea inițială*, văzută ca „pregătire teoretică și practică pentru profesiunea didactică, care se desfășoară pe parcursul studiilor preuniversitare și/sau universitare”.

Formarea inițială a cadrelor didactice este organizată pe două dimensiuni, una *fundamental-teoretică* care se referă la disciplinele de pregătire fundamentală și alta *practic-aplicativă* care vizează parcurgerea unor discipline de pregătire în domeniul licenței, necesare pentru predare incluzând practică la clasă. În formarea cadrelor didactice regăsim *modelul simultan de formare*, conform căruia, componenta teoretică poate fi oferită, în același timp cu componentă practică/profesională și *modelul consecutiv*, conform căruia cele două dimensiuni ale formării se parcurg una după cealaltă. În modelul simultan, studenții sunt implicați în formarea profesională specifică pentru cadrele didactice de la începutul programului, în timp ce, în modelul consecutiv, acest lucru se întâmplă ulterior sau aproape de finalul programului universitar. În aproape toate țările europene, cadrele didactice de la nivelul învățământului preșcolar și primar sunt formați prin modelul simultan. Franța și Portugalia (din 2011) sunt singurele excepții, unde este în vigoare doar modelul consecutiv. În Bulgaria, Estonia, Irlanda, Polonia, Slovenia și Marea Britanie (Anglia, Țara Galilor, Irlanda de Nord și Scoția), sunt disponibile atât modelul simultan, cât și cel consecutiv.

În România, pregătirea didactică a cadrelor didactice care vor fi încadrate pe catedre din învățământul gimnazial, liceal, postliceal și superior este realizată de către Departamentele pentru Pregătirea Personalului Didactic (DPPD) din cadrul universităților, prin parcurgerea unor programe de studii psihopedagogice organizate pe trei direcții de acțiune: formarea inițială pentru profesia didactică a studenților (prin Nivelul I al Programului de studii psihopedagogice realizat simultan cu ciclul de licență și Nivelul II al Programului de studii psihopedagogice realizat simultan cu un masterat în specialitate) și a absolvenților învățământului universitar prin intermediul unui Program postuniversitar de studii psihopedagogice, corespunzător Nivelului I și/sau Nivelului II.

În procesul de formare profesională a viitorilor profesori un rol decisiv îl au mentorii, prin modelul oferit de aceștia studenților practicanți, dacă ne referim la formarea inițială sau a debutanților, dacă ne referim la formarea continuă;

La nivel legislației naționale se introduce mentoratul prin Legea Educației Naționale (Legea 1/2011), prin *Ordonanța de Urgență nr. 49/2014 privind instituirea unor măsuri în domeniul educației și prin Ordinul M.E.C.T.S. nr.5485/2011, care reglementează constituirea corpului de profesori mentori pentru coordonarea efectuării stagiului practic în vederea*

ocupării unei funcții didactice și prevede introducerea profilului ocupațional de Profesor mentor pentru inserția profesională a cadrelor didactice și a mentoratului de stagiatură.

1. Mentor

Din punct de vedere etimologic, cuvântul *mentor* provine din greaca veche de la numele lui Mentor, fiul lui Hercule, un personaj celebru din Odiseea lui Homer. Mentor era prietenul lui Ulise, căruia eroul grec îi lăsase în grijă pe fiul Telemac, dar și averea de la Ithaca, pe perioada în care el era plecat în război. De aici, deducem istoria instructivă a termenului: mentorul trebuie să fie înțelept, să fie prieten, să fie catalizator și bun partener. În istoria universală mai identificăm o multitudine de relații de mentorat, devenite celebre pentru eficiența lor, Socrate și Platon, Hyden și Beethoven, Freud și Jung.

Cuvântul mentor induce, adesea, imaginea mentală a unui individ înțelept, care dă sfaturi unui novice. Un mentor „este pur și simplu o persoană care ajută altă persoană să învețe ceva ce în alte condiții nu ar fi învățat mai prost, mai lent sau nu ar fi învățat deloc, mentorii nu sunt figuri autoritare” (Bell, 2010).

O definiție a mentoratului care valorizează latura formării inițiale și continue a personalului didactic este dată de Ezechil (2013): „activitate ce pune în evidență stabilirea unei relații între un expert și un novice/începător/debutant. Cel dintâi, mentorul, se oferă în primul pe sine ca resursă de formare. El devine un model de profesionist, demn de urmat, care creează condiții de învățare profesională integrată în contextul adecvat”.

Conform *Nomenclatorului de coduri (COR) compatibile ISCO 08* „mentorul este profesorul de specialitate dintr-o școală sau liceu care are responsabilitatea de a conduce și coordona practica pedagogică a studenților/elevilor, prin intermediul căreia aceștia aplică noțiunile și cunoștințele de metodică dobândite și învață să predea.

- Mentorul organizează lecții demonstrative și ore de predare pentru studenții practicanți, încadrând practica pedagogică a acestora în sistemul concret de desfășurare a procesului de învățământ și totodată le oferă acestora posibilitatea de a-și însuși tehnici, metode și procedee didactice cât mai variate. El are rolul de a-i ajuta pe studenții practicanți să analizeze obiectiv procesul predării proprii sau a altor persoane și trebuie să stabilească scopuri realiste ale activității didactice a studenților, care să conducă la îmbunătățirea calitativă a acesteia.
- Mentorul oferă studenților practicanți un feed-back rapid și eficient pentru dezvoltarea lor profesională;
- Mentorul are responsabilitatea întocmirii fișelor de evaluare și a acordării unei note pentru activitatea didactică a studenților practicanți;
- Mentorul atrage studenții practicanți și în activitățile din afara clasei (serbări sau spectacole școlare, cercuri pedagogice, ședințe și consultații cu părinții);
- Mentorul are responsabilitatea de a colabora cu metodistul din facultate, acesta din urmă oferindu-i sprijin complementar.
- Totodată, mentorul ajută și colaborează cu ceilalți profesori mentori din catedră, în activitatea pe care aceștia o desfășoară cu studenții practicanți”.

Prin urmare considerăm faptul că mentorul este persoana care deține un set de *competențe profesionale, relaționale și aptitudinle, pe baza cărora construiește o relație care să asigure atingerea obiectivelor de dezvoltare profesională și personală a unei persoane care se află în faza inițială de formare sau de debut a carierei profesionale. Relația stabilită între mentor și studentul practicant trebuie să se bazeze pe asistență practică și pe îndrumare, pe consiliere și sprijin, pe ghidare spre dezvoltare și focalizare pe soluții.*

2. Mentorat

Mentoratul își are rădăcinile în Statele Unite ale Americii, fenomenul caracterizând inițial sfera economică și industrială din prima jumătate a secolului XX-lea. Odată cu succesele dobândite, metoda a fost preluată și în domeniul afacerilor, managementului și al educației. „Mentoratul reprezintă o relație de susținere a învățării între un individ interesat care își împărtășește cunoștințele, experiența și înțelepciunea cu un alt individ care este pregătit, dispus și capabil să beneficieze de pe urma acestui schimb pentru a-și îmbogăți periplul profesional” (Faure, 2000). Mentoratul este „contribuția semnificativă de la o persoană către alta pentru a ajuta tranziția uneia dintre ele în termeni de cunoștințe, experiență profesională și mod de gândire” (Megginson & Clutterbuck, 2004).

Activitatea de mentorat (mentoringul) depășește transmiterea experienței profesionale a mentorului acumulată de-a lungul timpului, presupunând identificarea punctelor comune, a dimensiunilor care să asigure succesul novicului în cariera profesională. Într-o astfel de relație este foarte important ca persoanele implicate să conștientizeze punctele tari, dar și vulnerabilitățile celor două entități implicate în acest proces.

2.1. Modele și tipuri de mentoring

Conform afirmațiilor lui Buell (2004) afirmă există patru modele de mentoring:

- modelul clonării, în care mentorul deține controlul și încearcă să creeze o copie fidelă a sa;
- modelul hrănitor, în care mentorul se poziționează ca un părinte, asigurând un mediu protejat și deschis, unde discipolul învață, dar unde poate și să ia inițiativa și să descopere singur;
- modelul de prietenie, în care relația se stabilește de la egal la egal, fără să existe o ierarhie, se accentuează crearea unei legături interpersonale care să promoveze încurajarea;
- modelul profesional, în care se exclude pe cât posibil componenta personală sau socială și focalizarea relației este pe componenta profesională.

La nivelul învățământului preuniversitar din România se desfășoară următoarele tipuri de activități de mentorat:

- a) mentoratul pentru inserția profesională a cadrelor didactice debutante, exercitat de profesori mentori, membri ai Corpului profesorilor mentori;
- b) mentoratul pentru pregătirea practică din cadrul masteratului didactic/pentru practica pedagogică a elevilor din liceele pedagogice care se realizează de cadrele didactice desemnate la nivelul unității școlare pentru acest tip de mentorat;
- c) mentoratul pentru formarea continuă desfășurat la nivelul unității de învățământ;
- d) mentoratul pentru dezvoltare profesională desfășurat în Casele corpului didactic;
- e) mentoratul pentru derularea programelor educative pentru copiii și tinerii capabili de performanțe înalte.

2.2. Mentoratul de practică pedagogică/pentru formarea inițială

Mentorul de practică pedagogică – categorie profesională desemnată, de obicei, în actele normative utilizate în sistemul de învățământ sub denumirea „îndrumători de practică pedagogică”. Acesta este cadrul didactic de la școala de aplicație, sub îndrumarea căruia studenții sau elevii care se pregătesc pentru profesia didactică, fac practica pedagogică, susțin lecții model, îndrumă practicanții în pregătirea lecțiilor de probă, analizează cu ei aceste lecții, îi inițiază în folosirea practică a mijloacelor de învățământ, îi îndrumă în organizarea unor acțiuni educative extradidactice, îi ajută în caracterizarea psihopedagogică a elevilor și în elaborarea

proiectului pedagogic, îi introduc efectiv în munca de profesor (Ștefan, 2006).

3. Metodologia și rezultatele studiului

3.1. Scopul și ipoteza studiului

Studiul inițiat are drept scop: identificarea opiniilor profesorilor mentori pentru formarea inițială asupra rolului pe care îl are mentoratul de practică pedagogică în profesionalizarea pentru cariera didactică. S-a plecat de la premisa conform căreia mentorul de practică pedagogică contribuie semnificativ la realizarea standardelor specifice profesionalizării pentru cariera didactică, în perioada formării inițiale. Ne-am propus ca informațiile culese, analizate și interpretate, să ofere o imagine a concepțiilor și practicilor didactice legate de mentoratul de practică pedagogică.

3.2. Demersul metodologic și rezultatele obținute

Metoda principală utilizată în acest studiu a fost ancheta pe bază de chestionar, aplicat unui număr de 11 profesori mentori de practică pedagogică, de cu vechime de peste 10 ani și vârste diferite, conform reprezentărilor din Tabelul nr.1. Mentorii intervievați sunt cadre didactice titulare, cu gradul didactic I și vastă experiență în mentoratul de practică pedagogică. Unitatea în care aceștia își desfășoară activitatea didactică, Grădinița „Rază de Soare” Târgoviște, este unitate de aplicație pentru elevii Colegiului Național „Constantin Cantacuzino” Târgoviște din anul 1970 și în prezent. De asemenea cadrele didactice din Grădinița „Rază de Soare” Târgoviște au îndrumat practică pedagogică pentru elevele Colegiului particular Cristian Ersek și pentru studenții ai Facultății de Teologie Ortodoxă și Științele Educației, Departamentul Științele Educației din cadrul Universității Valahia din Târgoviște.

Chestionarul de identificare a percepțiilor profesorilor mentori asupra activităților de mentorat educațional aplicat a fost adaptat după cel disponibil la adresa <https://iteach.ro/pg/file/maria.traistaru/read/68950/chestionar>.

Concomitent, au fost exploatate și discuțiile colegiale, experiențele împărtășite de profesorii mentori în contextul practicii pedagogice organizate în grădinița de aplicație sau în contexte nonformale sau chiar informale. Chestionarul a cuprins un număr de 8 itemi precodificați, un item cu răspunsuri la alegere, un item deschis și se regăsește la adresa <http://bit.ly/2S2bplW>.

Tabelul.nr.1- Categoria de vârstă

Nivel de învățământ	Categoria de vârstă		
Preșcolar	30-40 ani	40-50 ani	50+ani
	5	3	3
	Total	11	

Prin intermediul acestor itemi am urmărit:

- ✓ *Frecvența cu care mentorul de practică pedagogică își proiectează obiective clare și precise pentru activitățile de mentorat, oferind-se pe sine ca model profesional pentru*

studenții/elevii practicanți, astfel încât să contribuie decisiv la profesionalizarea pentru cariera didactică a practicantului. Majoritatea respondenților, 81.8 % sunt de părere că își proiectează obiective clare și precise pentru activitățile specifice și 63, 6 % sunt de părere că trebuie în foarte mare măsură să fie exemplu pentru studenții practicanți.

- ✓ *Dacă mentorul de practică pedagogică utilizează corect limbajul de specialitate și limbajul pedagogic utilizând în comunicarea cu studenții/elevii componentele verbale, nonverbale și paraverbale, cu scopul formării deprinderilor de comunicare eficientă și asertivă. 72,7% dintre aceștia consideră că utilizează în foarte mare măsură corect limbajul de specialitate și limbajul pedagogic în comunicarea studenții/elevii practicanți utilizând componentele verbale, nonverbale și paraverbale.*

- ✓ *Dacă mentorul de practică pedagogică oferă studenților/elevilor exemple/modele de proiectare didactică potrivite fiecărui tip de activitate, materiale didactice diverse, potrivite cu activitățile curente de practică pedagogică și exemple de corelare a conținuturilor instruirii cu obiectivele generale și operaționale. În foarte mare măsură, respectiv 73.6% și 36,4 % în mare măsură sunt de părere că mentorul de practică pedagogică oferă studenților/elevilor practicanți exemple de proiecte care corelează conținuturile cu obiectivele instruirii și diverse materiale didactice.*

- ✓ *În ce măsură mentorul de practică pedagogică solicită studenții/elevii practicanți să participe la activitățile extrașcolare și extracurriculare, oferind acestora exemple de aplicații și activități care să stimuleze creativitatea și interactivitatea. Răspunsurile ne sugerează că mentorul de practică pedagogică, implică studenții/elevii practicanți în activități nonformale centrate pe stimularea creativității în foarte mare măsură, respectiv 72,7% . De precizat că în bază unui protocol de colaborare cu Colegiul „Constantin Cantacuzino” Târgoviște elevii practicanți au participat la toate activitățile educative derulate de mentorii de practică pedagogică din grădiniță în cadrul Prograului Național „ Să știi mai multe, să fii ai bun!”.*

- ✓ *Dacă mentorul de practică pedagogică evaluează critic-constructiv produsele curriculare ale studenților/elevilor practicanți, raportându-se la exigențele impuse de profesia didactică și oferă feedback imediat studenților/elevilor pentru a-i ajuta să-și îmbunătățească performanțele didactice. Analiza răspunsurilor oferite, ne permite să afirmăm că 72,7 % dintre mentorii de practică pedagogică evaluează în foarte mare măsură critic, prin raportare la standarde, produsele studenților/elevilor și 81, 8 % oferă studenților/ elevilor exemple de aplicații și activități care stimulează creativitatea și gândirea critică a preșcolarilor.*

Opinia mentorilor de practică pedagogică chestionați cu privire la recunoașterea statutului legislativ al profesorului mentor în România. Aproximativ 54,5 % dintre mentorilor de practică pedagogică chestionați sunt de părere că statutul legislativ al mentorului este recunoscut în foarte mică măsură.

Am solicitat respondenților să adere la o serie de activități care să eficientizeze mentoring-ul. Rezultatele obținute sunt prezentate în figura 1 după cum urmează: dintre care 54,5% dintre mentorii de practică pedagogică preferă *întâlniri de tip team-building* cu alți mentori dar și cu profesorii didacticieni de la Universitate/ Colegiul- profil pedagogic, iar tot 54,5% consideră *Ghidul de bune practici în mentorat de practică pedagogică* o modalitate de eficientizare, pe când 27,3% au ales *master cu specializarea mentorat educațional* iar 18,2% *stagiile de formare specifice mentoratului de practică pedagogică*.

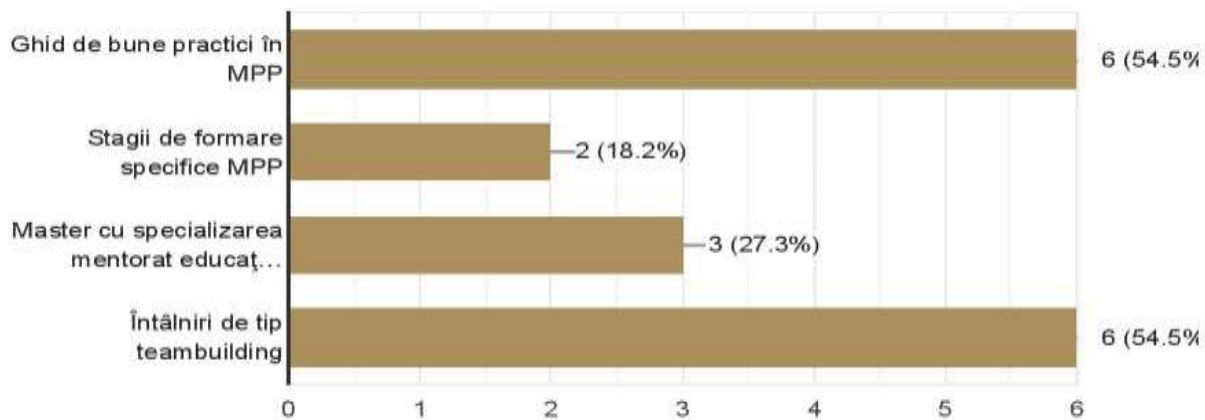

Figura 1. Activități de eficientizare a mentoratului de practică pedagogică

La itemul deschis, profesorii mentori chestionați au avut posibilitatea să exprime propuneri, opinii, nemulțumiri, care să amelioreze activitatea mentorului de practică pedagogică în direcția profesionalizării pentru cariera didactică. O selecție a acestora ne-a reliefat următoarele aspecte cu caracter practic, de optimizare a procesului de mentorat în practică pedagogică:

- ✓ o slabă corelarea între modul de proiectare didactică predat în universitate/ colegiu și specificul proiectării didactice în învățământul preșcolar;
- ✓ timp insuficient pentru asistențe;
- ✓ lipsa de interes a studentului/elevului în a-și îmbunătăți prestația didactică în urma feedback-ului oferit de mentor;
- ✓ retribuiția financiară nu este în concordanță cu efortul depus de mentor, de aici lipsa de motivație a cadrelor didactice să devină mentori;
- ✓ susținere de către student/elev cel puțin o dată a unei activități integrate de o zi conform Metodologiei specifice învățământului preșcolar.

Din discuțiile nonformale și informale cu mentorii de practică pedagogică au fost conturate și aspecte pozitive ale relației de mentorat :

- ✓ mentoratul de practică pedagogică este o experiență benefică dezvoltării propriilor abilități personale și profesionale, o perfecționare continuă, o prevenire a instalării rutinei profesionale și conduce la evitarea plafonării;
- ✓ parteneriatul cu studentul/elevul practicant este văzută ca o provocare în sensul dezvoltării profesionale, deoarece, a fi mentor este o experiență valoroasă;
- ✓ mentoratul de practică pedagogică presupune dinamică profesională și studiu

permanenent, mentorul fiind o persoană resursă pentru practicant, mereu în ton cu noutățile în didactică specialității;

- ✓ Oferă satisfacții personale și trăiri pozitive atunci când studentul/elevul practicant reușește.

4. Concluzii și recomandări

S-ar impune formarea unui corp al mentorilor de practică pedagogică pe baza unor standarde naționale, prin parcurgerea unor programe academice, în condițiile existenței unor sisteme de evaluare naționale standardizate și generalizate, cu roluri explicite, oferind coerență, continuitate și consistență sistemului de mentoring din învățământul românesc.

Răspunsurile date la chestionare, dialogurile profesionale confirmă faptul că mentorul de practică pedagogică reprezintă un factor foarte important în atingerea unui grad înalt de profesionalizare în cariera didactică.

5. Bibliografie:

1. Buell, C. (2004). *Models of Mentoring in Communication*. *Communication Education*, 1479-5795, Volume 53, Issue 1, Page 1.
2. Constandache, M. (2001). *Formarea inițială pentru profesia didactică prin colegiile universitare de institutori*. Constanța: Editura Muntenia & Leda.
3. Păun, E. & Potolea, D. (coord.), (2002). *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*. Iași: Editura Polirom.
4. Păun, E., Ezechil, L. (2013). *Metode și tehnici de coaching folosite pe perioada practicii pedagogice*. București: Matrix Rom.
5. Smith, T. & Ingersoll, R. (2004). *What are the effects of induction and mentoring on beginning teacher turnover?* *American Educational Research Journal*, 41(3), 681-714.
6. Ștefan, M. (2006). *Lexicon pedagogic*. București: Editura Aramis.

6. Sitgorafie:

1. <https://iteach.ro/pg/file/maria.traistaru/read/68950/chestionar>, accesat la 19.11.2018
2. <http://www.edu-mentoring.eu> , accesat la 12.12 și 19.12.201
3. <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/initial-education-teachers> -
accesat la 12.01.2019

